

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Казьмірука Сергія Дмитровича

«Методичні та організаційно-правові засади застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

1. Загальна характеристика роботи

Дисертаційна робота Казьмірука Сергія Дмитровича присвячена комплексному дослідженню методичних та організаційно-правових засад застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України. Обрана автором проблематика знаходиться на перетині права національної безпеки, інформаційного права, адміністративно-правового регулювання, кримінального процесу, правового регулювання інформаційних технологій, захисту персональних даних, кібербезпеки та використання систем штучного інтелекту. Разом з тим міждисциплінарний характер роботи не змінює її правничої природи, оскільки центральним предметом дослідження є не технічні характеристики поліграфа та не психофізіологічна методика як така, а **суспільні відносини, що виникають, функціонують та припиняються у зв'язку із застосуванням поліграфа у діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони України, а також методичні та організаційно-правові засади нормативного впорядкування таких відносин** (с. 27–29).

Актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів. В умовах збройної агресії проти України, дії правового режиму воєнного стану, ускладнення характеру безпекових загроз, активізації інформаційно-психологічного впливу, зростання інсайдерських, кадрових, корупційних та контррозвідувальних ризиків особливого значення набуває питання законності та ефективності застосування спеціальних засобів виявлення прихованої і недостовірної інформації. Автор обґрунтовано виходить із того, що наявна практика використання поліграфа у секторі безпеки і оборони України розвивається за умов відсутності єдиної системної законодавчої моделі, а регулювання значною мірою залишається фрагментованим між окремими відомчими актами, методиками та процедурами. Наслідком цього є різні підходи до підстав проведення психофізіологічного дослідження, визначення правового статусу його результатів, порядку їх використання, гарантій прав особи та юридичної відповідальності суб'єктів відповідної діяльності (с. 19–27).

Саме тому правова проблема, поставлена у дисертації, полягає не стільки у необхідності розширення сфери застосування поліграфа, скільки у необхідності **переведення фактично сформованої практики його використання у системно врегульовану правову площину**, в якій мають бути нормативно визначені підстави, межі, юридична процедура та правові наслідки такого застосування, компетенція уповноважених суб'єктів, правовий статус одержаної інформації, гарантії прав людини, механізми контролю та відповідальності.

Особливого значення ця проблема набуває у зв'язку з цифровою трансформацією поліграфологічної діяльності. Сучасний комп'ютеризований поліграф поступово перестає бути лише автономним технічним засобом реєстрації фізіологічних реакцій і перетворюється на складову цифрової інформаційно-аналітичної системи, що передбачає збір, накопичення, цифрову обробку, алгоритмічний аналіз та інтерпретацію психофізіологічної інформації. У дисертації цей процес пов'язується з використанням комп'ютеризованих поліграфологічних систем, кіберзахищеного програмного забезпечення, окуломоторних технологій, алгоритмів штучного інтелекту, машинного навчання та математичних моделей (с. 229–231, 239–245).

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження охоплює не лише традиційні питання правового регулювання застосування поліграфа, але й формування **правових основ його цифрової трансформації**, що безпосередньо належить до сучасної проблематики інформаційного права, правового регулювання цифрових технологій та застосування штучного інтелекту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Автор належним чином визначив мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження у їх взаємозв'язку. Метою роботи визначено напрацювання методичних та організаційно-правових засад, сучасної методики застосування психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у секторі безпеки і оборони України, а також рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення його методичної та організаційно-правової регламентації (с. 27–29).

Поставлені автором завдання є логічними та взаємопов'язаними. Вони охоплюють дослідження генези відповідної методології; визначення понятійно-категоріального апарату; аналіз зарубіжних підходів і міжнародних стандартів ASTM та APA; дослідження організаційно-правових основ застосування поліграфа; визначення напрямів удосконалення правового регулювання; розроблення пропозицій щодо впровадження інтелектуального та високотехнологічного інструментарію і формування відповідних законодавчих положень (с. 28–29). У сукупності виконання зазначених завдань дає можливість досягти визначеної мети дослідження.

Для досягнення поставленої мети автором використано комплекс загальнонаукових, спеціально-юридичних та міжгалузевих методів: діалектичний, догматичний, системний і системно-структурний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, метод узагальнення практики, аналізу та синтезу, індукції та дедукції. Особливо важливо, що автор не обмежується формально-юридичним аналізом нормативно-правових актів, а застосовує системний підхід, який дозволяє дослідити взаємозв'язок правових норм, організаційних механізмів, методичних процедур та технологічного середовища їх реалізації (с. 29–31).

Належною є нормативна, теоретична та емпірична база дослідження. Автором використано національні та міжнародні нормативно-правові акти, професійні стандарти, матеріали практичної діяльності сектору безпеки і оборони України, аналітичні та звітні матеріали державних органів, результати власних досліджень та науково-практичної діяльності (с. 31).

Основні наукові результати дисертаційного дослідження належним чином апробовано та оприлюднено у наукових публікаціях здобувача. У роботі також визначено особистий внесок автора у результати, опубліковані у співавторстві. Дисертант зазначає, що сформульовані висновки, положення та пропозиції є результатом його особистих досліджень і міркувань, а використані результати інших авторів супроводжуються відповідними посиланнями (с. 36–38).

3. Достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків дослідження

Достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечується обраною методологією, системним аналізом законодавства, використанням міжнародних стандартів та практик, матеріалів діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, а також взаємним узгодженням теоретичних положень, нормативного аналізу та сформульованих автором практичних пропозицій.

Наукова новизна роботи полягає передусім у формуванні авторської моделі методичних та організаційно-правових засад застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України, яка поєднує принципи законності, добровільності, пропорційності, захисту персональних даних, уніфіковані методичні підходи та пропозиції щодо нормативного визначення статусу результатів психофізіологічного дослідження (с. 31–35).

Серед положень, що мають найбільш виразне значення саме для розвитку юридичної науки, доцільно виділити такі.

Автором системно обґрунтовано недостатність існуючої – відомчо-фрагментарної моделі правового регулювання застосування поліграфа та необхідність переходу до цілісної дворівневої моделі правового забезпечення. На загальнодержавному рівні мають бути законодавчо визначені основні принципи, підстави, процедури та гарантії відповідної діяльності, тоді як відомчий рівень повинен забезпечувати їх деталізацію з урахуванням компетенції конкретних суб'єктів сектору безпеки і оборони України (с. 237–238).

Істотного розвитку набуло положення про необхідність законодавчої інституціоналізації поліграфологічної діяльності. Автор пропонує внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України», удосконалення кримінального процесуального законодавства та розроблення спеціального Закону України «Про поліграфологічну діяльність» або «Про застосування поліграфа» (с. 173–175, 235, 240–244).

Зміст такого спеціального правового регулювання автор не зводить до формального дозволу на використання поліграфа. Йдеться про нормативне визначення цілей, підстав та умов його застосування; юридичної процедури ініціювання, проведення та документування дослідження; правового статусу результатів; компетенції суб'єктів поліграфологічної діяльності; системи професійної підготовки та сертифікації поліграфологів; правил контролю якості; гарантій добровільності, конфіденційності та захисту персональних даних; порядку використання комп'ютеризованих систем і технологій штучного інтелекту (с. 235–242).

Значним теоретико-правовим результатом є розвиток положень щодо юридичної природи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа. Автор фактично відходить від спрощеного розуміння поліграфа як технічного «детектора брехні» та розглядає відповідну діяльність як комплексну, нормативно врегульовану процедуру, в якій правового значення набуває не сам прилад, а законність усієї сукупності юридичних дій: наявність правової підстави, компетенція уповноваженого суб'єкта, добровільність участі особи, поінформована згода, дотримання встановленої методики, документування, порядок оброблення інформації та межі подальшого використання результатів (с. 129–146, 229–233).

У такій конструкції поліграф стає не самостійним об'єктом правового регулювання, а елементом юридичної процедури, яка породжує комплекс прав, обов'язків, обмежень, гарантій та юридичної відповідальності. Саме це дозволяє віднести відповідну проблематику до предметного поля спеціальності D8 «Право» (081 «Право»).

Самостійного наукового значення набуває запропонована система правових гарантій особи, щодо якої проводиться психофізіологічне дослідження. Автор обґрунтовує необхідність нормативного закріплення принципів законності, верховенства права, добровільності, пропорційності, конфіденційності, поінформованої згоди, захисту персональних даних, професійної компетентності поліграфолога та можливості оскарження рішень, прийнятих із використанням отриманої інформації (с. 4–6, 128–129, 235, 241–242). Автором фактично поставлено та вирішується фундаментальна правова проблема балансу публічного інтересу у забезпеченні національної безпеки та індивідуальних конституційних прав особи. Такий підхід є принципово важливим, оскільки правомірність використання поліграфа не може визначатися виключно його потенційною ефективністю: втручання у сферу приватності, оброблення персональних і психофізіологічних даних та використання результатів для прийняття юридично значущих рішень вимагають чіткої законодавчої підстави, передбачуваної процедури і належних правових гарантій.

Істотного розвитку набуло питання правового статусу результатів психофізіологічного дослідження. Автор обґрунтовано виходить із того, що такі

результати мають імовірнісний та орієнтуючий характер, повинні оцінюватися у сукупності з іншими джерелами інформації та не можуть автоматично підміняти процесуальне доказування або бути єдиною підставою для кадрового чи управлінського рішення (с. 5–6, 183–184).

Наукова значущість зазначеного положення полягає у необхідності розмежування декількох самостійних юридичних категорій: технічного результату вимірювання, професійного висновку поліграфолога, інформації, що використовується у діяльності державного органу, юридичного факту та процесуального доказу. Розвиток саме такої конструкції може створити наукове підґрунтя для нормативного визначення місця результатів поліграфологічного дослідження у системі юридично значущої інформації.

Перспективним є здійснений у дисертації розвиток положень щодо правового забезпечення цифрової трансформації поліграфологічної діяльності. Автор обґрунтовує перехід від традиційної інструментальної реєстрації психофізіологічних реакцій до цифрової моделі психофізіологічного дослідження, яка включає комп'ютеризовані поліграфологічні системи, цифрову обробку даних, кіберзахищене програмне забезпечення, алгоритмічний аналіз, штучний інтелект та математичні моделі (с. 229–234, 239–245).

З правової точки зору принципове значення має те, що цифровізація змінює не лише технічний спосіб проведення дослідження, а сам зміст суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню. Якщо традиційна модель значною мірою концентрувалася на порядку застосування спеціального технічного засобу та діяльності поліграфолога, то цифрова модель потребує додаткового нормативного регулювання процесів збирання, накопичення, оброблення, алгоритмічної інтерпретації, зберігання, передачі та використання психофізіологічної інформації.

Таким чином, у дисертації фактично започатковується формування правових основ цифрової поліграфології. Цифрова трансформація розглядається не як проста заміна аналогового обладнання комп'ютеризованою системою, а як зміна самої архітектури правовідносин. Правове регулювання має охоплювати весь інформаційний життєвий цикл — від законності отримання первинних психофізіологічних даних до їх автоматизованого аналізу, інтерпретації, зберігання, захисту та використання під час прийняття юридично значущих рішень (с. 229–245).

Відповідно досліджується й питання правового регулювання використання штучного інтелекту. У дисертації алгоритмічні та інтелектуальні системи розглядаються як допоміжний інструментарій аналізу, тоді як остаточна інтерпретація результатів та юридично значущі рішення повинні залишатися у сфері професійної відповідальності уповноваженої особи (с. 5–6, 197–213).

Це положення має самостійне юридичне значення, оскільки фактично закладає у запропоновану модель принцип *human oversight* — збереження належного людського контролю над автоматизованою системою, а також дозволяє

персоніфікувати юридичну відповідальність за рішення, прийняті з використанням алгоритмічних інструментів.

Також позитивно оцінюється запропонована гармонізація національної моделі з професійними стандартами APA та ASTM International за умови їх адаптації до українського законодавства, принципів верховенства права, захисту прав людини, інформаційної безпеки та особливостей діяльності сектору безпеки і оборони (с. 89–111, 233–237).

У сукупності зазначені положення свідчать про те, що основна наукова новизна дисертації полягає не у технологічній модернізації поліграфа як такої, а у розвитку правового регулювання відповідної групи суспільних відносин та формуванні правової моделі їх подальшої цифрової трансформації.

4. Оцінка змісту дисертації

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура роботи є логічною, послідовною та відповідає поставленим меті й завданням.

У **вступі** автор обґрунтовує актуальність теми, визначає зв'язок дослідження з науковими програмами, формулює мету і завдання, визначає об'єкт та предмет дослідження, характеризує методологічну, нормативну та емпіричну базу, наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів (с. 19–38).

Розділ I «Методологічні засади застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України» складається з трьох підрозділів і присвячений генезі методологічних засад застосування поліграфа, аналізу відповідних методик в Україні та дослідженню зарубіжних методичних підходів (с. 39–111). Автор простежує еволюцію від ранніх психофізіологічних методів до сучасних комп'ютеризованих систем та формує методологічне підґрунтя для подальшого правового аналізу.

Розділ II «Організаційно-правові засади застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України» містить аналіз організаційних засад відповідної діяльності, термінологічних та компаративістських аспектів, а також нормативно-правових основ регулювання застосування поліграфа (с. 112–174). Саме у цьому розділі особливо виразно проявляється юридичний характер дослідження: автор визначає суб'єктів та об'єкт відповідних правовідносин, досліджує правовий статус учасників, нормативні підстави проведення дослідження, гарантії прав особи та проблеми фрагментарності чинного регулювання.

Важливим є запропоноване автором розмежування поняття «суб'єкт дослідження» як поліграфолога, уповноваженого на проведення відповідного дослідження, та «об'єкта дослідження» як особи, яка добровільно погодилася на його проведення і не має відповідних медичних протипоказань (с. 145–146).

Розділ III «Напрями та шляхи удосконалення застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України» присвячено напряму методичної модернізації,

вдосконаленню нормативно-правового регулювання та впровадженню інноваційних систем у сучасних умовах (с. 175–228).

Саме цей розділ має особливе значення з позицій інформаційного права та правового регулювання технологій. Автор переходить від аналізу чинного правового стану до формування перспективної моделі правового регулювання, яка має враховувати цифровізацію процедури, використання комп'ютеризованих систем, алгоритмів штучного інтелекту, вимоги інформаційної безпеки, кіберзахисту, захисту персональних даних та правової визначеності результатів.

У **загальних висновках** систематизовано результати проведеного дослідження, визначено необхідність переходу від фрагментарного відомчого регулювання до цілісної системи правового забезпечення, розкрито напрями законодавчого врегулювання застосування поліграфа та сформульовано чотиривекторну модель подальшого розвитку: методичний, організаційно-правовий, технологічний і математичний напрями (с. 229–245).

До кожного розділу сформульовано відповідні висновки. Загальні висновки узгоджуються з метою, завданнями та змістом дисертації.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення дисертації полягає насамперед у розвитку наукових положень щодо механізму правового регулювання застосування поліграфа, переходу від фрагментарного відомчого регулювання до системної законодавчої моделі та формування правових засад цифрової трансформації відповідної діяльності.

У роботі фактично сформовано комплексну конструкцію правового забезпечення, яка включає: законодавчий рівень регулювання; відомчі нормативно-правові акти; юридичні процедури; правовий статус учасників відповідних відносин; професійні вимоги до поліграфолога; гарантії прав особи; правовий режим отриманої інформації; процедури контролю; вимоги до інформаційної та кібернетичної безпеки; правові умови використання цифрових та алгоритмічних систем (с. 235–242).

З позицій інформаційного права особливе теоретичне значення має те, що автор фактично переводить проблему цифрового поліграфа у площину правового регулювання інформаційних процесів як базису правового режиму цифрових психофізіологічних досліджень. Психофізіологічний сигнал у відповідній системі стає первинною інформацією; програмно-апаратний комплекс здійснює її оброблення; алгоритм — математичну чи імовірнісну інтерпретацію; поліграфолог — професійне оцінювання; а результат потенційно використовується суб'єктом владних повноважень під час прийняття юридично значущого рішення.

Відповідно виникає самостійний комплекс правових питань щодо законності збирання інформації, мети її оброблення, доступу, зберігання, захисту, передачі, алгоритмічної обробки, можливості повторного використання, контролю за

автоматизованими процесами та відповідальності за незаконне або помилкове використання результатів.

Таким чином, дисертація створює передумови для подальшого створення та розвитку **правового режиму цифрового психофізіологічного дослідження** як окремого виду юридично регульованої інформаційної діяльності.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання у правотворчій діяльності під час підготовки змін до Закону України «Про національну безпеку України», Кримінального процесуального кодексу України та розроблення спеціального законодавчого акта «Про поліграфологічну діяльність» або «Про застосування поліграфа» (с. 35–36, 235, 240–244).

Запропоновані положення можуть бути використані також при розробленні підзаконних нормативно-правових актів, відомчих процедур, уніфікованих стандартів проведення психофізіологічного дослідження, вимог до підготовки та сертифікації поліграфологів, визначенні правил документування й використання результатів, а також правових вимог до комп'ютеризованих поліграфологічних систем.

Практичне значення мають також положення щодо забезпечення добровільності, конфіденційності, захисту персональних даних, можливості оскарження прийнятих рішень та встановлення правових меж використання результатів психофізіологічного дослідження.

Матеріали роботи можуть використовуватися у науково-дослідній діяльності та освітньому процесі, зокрема при викладанні дисциплін, пов'язаних із національною безпекою, інформаційним правом, криміналістикою та правовим регулюванням цифрових технологій (с. 35–36).

6. Аналіз дискусійних положень та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертацію в цілому та відзначаючи її належний науковий рівень, доцільно висловити окремі зауваження і положення дискусійного характеру.

1. Потребує подальшого розвитку правова модель використання штучного інтелекту під час психофізіологічного дослідження. Автор слушно включає до запропонованої системи алгоритмічну об'єктивність, математичну валідацію, кіберзахист та використання ІІІ. Разом із тим подальшого юридичного осмислення потребують правовий статус відповідної AI-системи, межі її автономності, вимоги до людського нагляду, протоколювання та аудиту алгоритмічних результатів, контролю версій програмного забезпечення та моделей, а також розподілу юридичної відповідальності між розробником, постачальником, оператором системи і поліграфологом. Особливої ваги це набуває у випадках, коли алгоритмічний результат використовується при прийнятті кадрового, дисциплінарного, процесуального чи іншого юридично значущого рішення (с. 197–213, 229–245).

2. Більшій правовій деталізації потребує режим інформації, що формується в процесі цифрового психофізіологічного дослідження. Дисертант обґрунтовано

приділяє увагу захисту персональних даних, конфіденційності, інформаційній безпеці та кіберзахисту. Водночас цифрове психофізіологічне дослідження може формувати декілька якісно різних масивів інформації: первинні психофізіологічні сигнали, аудіо- та відеозаписи, відповіді особи, похідні показники, алгоритмічні профілі, імовірнісні оцінки та метадані. У зв'язку з цим перспективним є подальше дослідження правового режиму всього життєвого циклу зазначених даних: їх одержання, оброблення, доступу, зберігання, передачі, архівування, видалення та використання для інших цілей.

3. Потребує додаткового доктринального узгодження питання правового статусу результатів психофізіологічного дослідження. З одного боку, автор обґрунтовано визначає результати як імовірнісні та орієнтуючі, які не повинні самотійно підміняти процесуальне доказування або бути єдиною підставою для прийняття рішення (с. 5–6, 183–184). З іншого боку, у роботі висловлюється теза щодо можливості їх трансформації у юридично значущі фактичні дані та інтеграції у процесуальну площину (с. 209–210). На нашу думку, у подальших дослідженнях доцільно чіткіше розмежувати поняття наукової валідності результату, інформаційної достовірності, юридичної значущості, процесуальної допустимості та доказової сили.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний характер, визначають перспективні напрями подальшого розвитку досліджуваної проблематики та **не зменшують загальної наукової цінності та позитивної оцінки дисертаційної роботи.**

7. Висновок рецензента

Дисертаційна робота **Казьмірука Сергія Дмитровича «Методичні та організаційно-правові засади застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України»** є завершеним, самотійним і концептуально цілісним науковим дослідженням у галузі права, в якому здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення актуального наукового завдання щодо розвитку правового регулювання застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України.

Основним результатом дисертаційного дослідження є не технічне вдосконалення поліграфа як спеціального пристрою, а наукове обґрунтування необхідності формування цілісного механізму правового регулювання відповідної групи суспільних відносин. Автором виявлено фрагментарність чинної відомчої моделі, недостатню законодавчу визначеність підстав і процедур застосування поліграфа, неврегульованість правового статусу результатів дослідження, необхідність уніфікації вимог до суб'єктів поліграфологічної діяльності, а також потребу в посиленні гарантій добровільності, конфіденційності, захисту персональних даних та можливості оскарження юридично значущих рішень, що приймаються з використанням отриманої інформації (с. 19–27, 173–175, 235–242).

Вирішення зазначених правових проблем автор пов'язує з переходом від фрагментарного відомчого регулювання до дворівневої системи правового забезпечення, що поєднує загальнодержавне законодавче регулювання та відомчі нормативні акти, стандарти і процедури (с. 237–238); внесенням змін до законодавства про національну безпеку та кримінального процесуального законодавства; прийняттям спеціального Закону України «Про поліграфологічну діяльність» або «Про застосування поліграфа»; нормативним визначенням правового статусу суб'єктів відповідної діяльності, правил проведення та документування дослідження, меж використання його результатів, вимог до професійної підготовки та системи контролю (с. 235–244).

Важливим результатом дослідження є розвиток положень щодо юридичної природи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа. У роботі воно фактично розглядається не як проста технічна операція, а як спеціальна нормативно врегульована процедура, що породжує комплекс прав та обов'язків її учасників, передбачає застосування визначених законом юридичних гарантій і пов'язується з одержанням та використанням юридично значущої інформації (с. 129–146, 229–233).

Істотне значення для розвитку правової науки має також сформульована у дисертації концепція правового забезпечення цифрової трансформації поліграфологічної діяльності. Перехід від традиційного поліграфа до комп'ютеризованих, алгоритмічних та інтелектуальних систем змінює не лише технічну основу дослідження, а й саму структуру суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню. Виникає необхідність нормативного регулювання збирання, цифрової обробки, алгоритмічної інтерпретації, зберігання та використання психофізіологічної інформації, забезпечення захисту персональних даних, інформаційної безпеки, кіберзахисту, належного людського контролю над алгоритмічними системами та юридичної відповідальності за використання їх результатів (с. 229–245).

У цьому контексті дисертація формує наукові передумови для становлення правових основ цифрової поліграфології, у межах якої об'єктом правового регулювання стає вже не окремий технічний пристрій, а комплексна цифрова процедура одержання, оброблення, інтерпретації та використання високочутливої інформації. Це надає роботі особливого значення для розвитку інформаційного права та правового регулювання новітніх технологій.

Зазначене дозволяє стверджувати, що технологічні, психофізіологічні та математичні аспекти дисертації мають забезпечувальний і міждисциплінарний характер, тоді як основні наукові результати роботи знаходяться саме у предметному полі юридичної науки: розвитку правового регулювання, формуванні юридичних процедур, визначенні правового статусу учасників і результатів дослідження,

забезпеченні прав і свобод людини, удосконаленні законодавства та формуванні правових основ цифрової трансформації відповідної сфери (с. 27–36, 229–245).

Висловлені у рецензії зауваження мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Дисертаційна робота Казьмірука Сергія Дмитровича «Методичні та організаційно-правові засади застосування поліграфа у секторі безпеки і оборони України» за актуальністю обраної теми, ступенем обґрунтованості та достовірності отриманих результатів, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням є завершеним самостійним науковим дослідженням, відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор Казьмірук Сергій Дмитрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

Завідувач наукової лабораторії іммерсивних технологій і права наукового центру цифрової трансформації і права Державної наукової установи "Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України" доктор філософії із спеціальності 081- Право, старший дослідник

Олексій КОСТЕНКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

**Помічник директора (по кадрах)
Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права
НАПрН України»**

Д. М. Белаюк

